

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ (ПРОТИДІЇ) КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЩОДО УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

ГУЗЕЛА Михайло Васильович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2254-6990>

DOI 10.32782/LAW.UA.2023.1.15

У статті в контексті дослідження окремих кримінологічних проблем запобігання вчиненню кримінальних правопорушень щодо учасників кримінального провадження зроблена спроба дослідити як сутність методології як науки в цілому, так і окремих проблем сучасної методології досліджень, зокрема, у галузі кримінально-правової та кримінологічної науки, на основі класичних підходів у методології. Звернуто увагу, що виявлення цілої низки методологічних проблем (у тому числі й у сфері кримінологічної науки) стало каталізатором появи великої кількості теоретичних досліджень, зокрема, пов'язаних з новими, часом – революційними, концептуальними підходами як до методології наукового пізнання загалом, так і до окремих доктрин, насамперед, у галузях кримінального права та кримінального процесу, а також і в прикладних галузях, зокрема, соціології, статистики, психології. Саме методологічне підґрунтя зазначених галузей і використовує кримінологічна наука для дослідження проблем злочинності, зокрема, у сфері суспільно небезпечних посягань на права, свободи та законні інтереси учасників кримінальних проваджень.

Констатовано, що сучасна методологія досліджень у правовій науці, у т.ч. і в кримінологічній – у сфері запобігання та протидії злочинності щодо учасників кримінального провадження реалізується у площині дискурсивного напрямку загальної теорії систем (системного підходу) на основі загальнонаукових принципів, також засад загальнофілософської методології. Методологія наукового досліджен-

ня проблем кримінології, зокрема, проблеми запобігання та протидії злочинності щодо учасників кримінального провадження, діє не лише вертикально (зокрема, наукове пізнання охоплює: загально-філософський (фундаментальний) рівень, загальнонауковий рівень та конкретно-науковий (спеціально-науковий) рівень, спеціальноюридичний тощо), але й горизонтально (зокрема, через теоретичні та практичні (емпіричні) методи (методологічні інструменти) наукового пізнання відповідного вертикального рівня (загальнонаукового, конкретнонаукового (спеціальнонаукового), спеціальноюридичного)

Ключові слова: методологія, методологія дослідження проблем кримінології, учасники кримінального провадження, методологія дослідження протидії кримінальним правопорушенням щодо учасників кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу

Визначення методології дослідження є визначальним для будь-якої як основної, так і прикладної науки. Кримінологічна наука не є винятком з цього правила, особливо, на сучасному етапі розвитку держави, коли мають місце повсякчасні зміни рівня, структури та динаміки злочинності, а в період оголошеного в нашій державі воєнного стану істотно ускладнились соціальні суспільні процеси, які зумовлюють такі зміни, відтак, надзвичайно ускладнились завдання, що на сьогодні стоять перед кримінологічною наукою. З огляду на це підвищилась

актуальність як класичних так і нових методів пізнання, а також засобів, котрі використовуються в кримінології. У зазначеному контексті постає необхідність вдосконалення методологічних підходів для пізнання злочинності у сфері правосуддя і, зокрема, у сфері кримінального провадження щодо учасників кримінального процесу, беручи до уваги тенденції до збільшення кількості кримінальних правопорушень щодо учасників кримінальних проваджень та істотні виклики сьогодення, котрі значно ускладнюють можливості і способи(форми) їх виявлення. Тому розуміння сучасної методології дослідження суспільно небезпечних посягань на права, свободи та законні інтереси учасників кримінальних проваджень дає можливість правильно зрозуміти сутність та особливості злочинності у зазначеній сфері.

Незайвим буде наголосити, що виявлення цілої низки методологічних проблем (у тому числі й у сфері кримінологічної науки) стало, так би мовити, каталізатором появи великої кількості теоретичних досліджень, зокрема, пов'язаних з новими, часом – революційними, концептуальними підходами як до методології наукового пізнання загалом, так і до окремих доктрин, насамперед, у галузях кримінального права та кримінального процесу, а також і в прикладних галузях, зокрема, соціології, статистики, психології. Саме методологічне підґрунтя зазначених галузей і використовує кримінологічна наука для дослідження проблем злочинності, зокрема, у сфері суспільно небезпечних посягань на права, свободи та законні інтереси учасників кримінальних проваджень. У процесі дослідження проблем запобігання кримінальним правопорушенням стосовно учасників кримінального провадження чи ненайважливішим є забезпечення всебічності пізнання зазначеного явища. Адже пізнання будь-якого явища, у тому числі й зазначеного, як стверджує П. М. Рабінович, передбачає максимально широке врахування позитивних і негативних фактів та комплексність, вираженість їхньої оцінки[1, С 22-23].

Найбільш глибокими науковими дослідженнями, які, безсумнівно, становлять основу сучасної методології вітчизняної кри-

мінологічної науки, є, насамперед, наукові пошуки І.Даньшина [2; с. 26-49], А. Закалюка [3, с. 89-121], А. Зелінського[4]. Однак, зважаючи на те, що кримінологічна наука невинно розвиваються, виникає чимало нових проблем, які, безумовно, зумовлюють проведення нових подальших наукових досліджень, зокрема, й методології дослідження злочинності в сфері правосуддя і, зокрема, - у сфері кримінального провадження щодо учасників кримінального процесу, беручи до уваги тенденції до збільшення кількості кримінальних правопорушень щодо учасників саме кримінальних проваджень та істотні виклики сьогодення, котрі значно ускладнюють можливості і способи (форми) їх виявлення.

Водночас, перш ніж конкретизувати безпосереднє дослідження методологічних проблем злочинності щодо учасників кримінальних проваджень, вважаємо за необхідне заглибитись у сутність методології в цілому. Зокрема, термін “методологія” буквально визначається як вчення про пізнання (від грец. *methodos* - спосіб і *logos* - вчення). Що ж до змістовного навантаження, котре несе термін «методологія», то методологію на сьогодні розглядають як сукупність методів, які застосовують у науці чи науковому дослідженні, як вчення про наукове пізнання, принципи і способи організації наукової діяльності.

Методологія наукового пізнання – це наука, що об'єднує цілу низку окремих компонентів, які складають взаємоузгоджену систему, зокрема: світоглядні, загальні та спеціальні теорії й концепції, філософські закони і категорії, закони і правила логіки, загальнонаукові та приватно (конкретно) наукові методи дослідження реальної дійсності[5, с.291]. При цьому, методологію не можна зводити до одного з вищезазначених компонентів, зокрема до конкретного методу або ж вчення про методи, бо за її межами при такому зведенні залишаються інші важливі компоненти. Усі ці складові органічно взаємопов'язані[6, с.45].

У науковій літературі висловлена, вважаємо, слушна позиція щодо виділення так званих вертикального і горизонтального «зрізів» методології наукового пізнання[7, с.6].

Аналізуючи вертикальні рівні методології, можна визначити, насамперед, трирівневу структуру методології наукового пізнання, що охоплює загальний (філософський або фундаментальний), загальнонауковий рівень та конкретно-науковий (його ще називають спеціально-науковий) рівні [8, с.5; 9, с.7; 10, с.10]. Зазначимо, що вченими-дослідниками методології вказуються і інші її вертикальні рівні. Зокрема, вертикальним рівнем методології за ступенем загальності застосування, зазначаються також методологічні інструменти загального (філософського), загальнонаукового, міждисциплінарного та конкретно-наукового рівня. Стосовно загальнонаукового рівня методології з позиції деяких дослідників загальнонаукова методологія – це вчення про методи пізнання, які застосовуються в усіх науках, або ж у більшості з них [11, с.43-54]. Також в якості розвитку конкретно-наукового рівня іноді окремо виділяють рівень методик і технік дослідження [12, с.184-185]. Більше того, низка вчених-дослідників, зокрема, А.В.Андрушко С.В.Логін, В.М. Попович та П.В.Трачук, дотримуються наукової позиції про існування в юридичній науці, окрім філософського та загальнонаукового рівнів, ще й, так би мовити, додаткових рівнів конкретно наукової методології, зокрема: третій рівень – безпосередньо конкретно-науковий, котрий складає теорія держави і права, четвертий рівень є суто кримінологічним, п'ятий рівень охоплює кримінальне право, кримінальний процес, криміналістику, судову статистику, судову медицину, судову бухгалтерію та інші прикладні науки; шостий же рівень методології утворює конкретне наукове дослідження визначених кримінально-правових, кримінологічних чи інших конкретизованих проблем, від предмета дослідження яких залежать і відповідні методи [13, с.44-45]. Слід зазначити, що заслуговує на увагу наукова позиція Л.М.Палюх про недоцільність виділяти в окремі рівні методології - кримінологію та кримінальне право (навіть незважаючи на те, що інколи кримінологічний об'єкт дослідження виходить за межі кримінально-правової проблематики [7, с.7]. Дійсно, у процесі дослідження і наукового пошуку шляхів

вирішення деяких проблем у науці кримінального права (криміналізація, соціальна обумовленість норм кримінального права тощо) обов'язково застосовується методологія кримінологічних досліджень, а також враховуються результати досліджень, отриманих кримінологічною наукою, так само, як у процесі дослідження окремих прикладних проблем кримінологічних досліджень широко застосовуються методологія та наукові надбання кримінального права.

Аналізуючи позиції вчених-дослідників методології щодо існування вертикальних рівнів наукового пізнання, не зайвим буде зупинитись на науковому розумінні цієї проблеми проф.Кельманом М.С. З позиції вченого, методологія правової науки існує на декількох методологічних рівнях, зокрема: *світоглядний рівень* визначає основні напрями і загальні принципи наукового пізнання загалом (саме зазначеному рівню відповідає правознавство як вид (форма) світогляду); *загальнонауковий* (він же міждисциплінарний, тобто загальний для всіх юридичних наук) рівень використовується для дослідження тих об'єктів, які можуть бути предметом методологічного підходу (саме цей рівень методології загальнотеоретичної науки); *спеціальнонауковий* рівень є властивим юридичним наукам, якщо враховується конкретна предметна підстава; *спеціально-юридичний* рівень притаманний методології вивчення певних властивостей об'єкта (предмета) в межах конкретної юридичної науки; рівень методології *процедур і методик конкретних юридичних наукових досліджень*, незалежно від їхньої дисциплінарної належності [14, с.61-62]. Як видається, наукова позиція проф.Кельмана є досить слушною і достатньо обгрунтованою, оскільки: по перше, спеціальнонауковий (або ж конкретно-науковий) рівень методології, властивий юридичним наукам постільки, поскільки це необхідно для пізнання об'єктів (предметів) у межах відповідної галузевої науки, а що ж до інших об'єктів пізнання, то воно, як видається, охоплюється методологією загальнотеоретичного правознавства; по-друге, виведення в окремі рівні методології спеціально-юридичного рівня методології, який вивчає певні властивості об'єкта (предмета)

в межах конкретної науки та рівня методології процедур і методики конкретних юридичних наукових досліджень незалежно від їхньої дисциплінарної належності. Така наукова позиція дає змогу найбільш повно сформулювати систему підходів, принципів, методів, інших методологічних інструментів, потрібних для нашого дослідження загалом та щодо дослідження окремих питань (аспектів) у межах предмета дослідження з урахуванням специфіки об'єкта (предмета) дослідження, а також реально вирішити низку дискусійних питань, які виникають чи можуть виникнути, зокрема, в проблематиці методології дослідження протидії кримінальним правопорушенням щодо учасників кримінального провадження.

Вважаємо також такою, що заслуговує на увагу наукову позицію, відповідно до якої методологія сучасної юриспруденції полягає в єдності трьох загальних взаємопов'язаних категорій: доктринально-ідеологічної, стратегічної та інструментальної [15, с.10]. Така позиція аж ніяк не суперечить аналізованому вертикальному рівню методології пізнання, а навпаки – є додатковим засобом для характеристики складових методології пізнання в процесі проведення наукового дослідження, зокрема, проблем протидії кримінальним правопорушенням щодо учасників кримінального провадження.

У юридичній науці виділяють також так званий горизонтальний «зріз» методології наукового пізнання, який охоплює теоретичні та практичні (емпіричні) методи (методологічні інструменти) наукового пізнання відповідного вертикального рівня (загальнонаукового, конкретнонаукового (спеціальнонаукового), спеціально юридичного). При цьому виділяють такі рівні дослідження: теоретичний, емпіричний і відповідні їм методи, прийоми пізнання, зокрема, такі як емпіричні факти, ідеї, проблеми, теорії [7, с.8-9].

Таким чином, на основі аналізу вищеведених наукових позицій слід все ж таки констатувати, що у вітчизняній науці панівною в проведенні наукових досліджень є наукова концепція багаторівневої методології наукового дослідження. Зазначену концепцію свого часу запропонували В.А. Лек-

торський і В.С. Швирєв, а згодом також і Е.Г Юдін, який детально дослідив зазначену концепцію у своїх наукових пошуках. Суть цієї наукової концепції в цілому зводиться до твердження, що методологія пізнання досліджуваних явищ охоплює чотири специфічні рівні: рівень філософської методології, рівень загальнонаукових принципів і форм дослідження, рівень конкретно-наукової методології, рівень методики і техніки наукового дослідження [16, с. 36; 17, с. 40-44].

Як видається, загальнофілософський (світоглядний) рівень методології формує загальні концептуальні підходи до наукового дослідження. Зазначений рівень методології визначає основні напрямки та загальну стратегію наукового дослідження на основі філософських законів та категорій. На цьому ж рівні визначаються шляхи наукової інтерпретації результатів наукового дослідження. Загальнофілософський рівень методології забезпечує накопичення глибокої теоретичної бази для пізнання складних (зовсім недосліджених чи недостатньо досліджених у соціальних процесах) предметних систем. Цей рівень методології створює підґрунтя з системи пошукових наукових категорій задля визначення подальших напрямків наукового пошуку. Більше того, надбання загальнофілософського (світоглядного) рівня методології є передумовою конкретно-наукової методології пізнання, оскільки дозволяє глобально осмислити природні та соціальні процеси та явища через науково обґрунтований пошук методів їх розуміння на основі емпіричних даних, а також через визначення цілі, змісту та методики їх дослідження.

Безперечно, дослідження складних системних об'єктів (предметів) з метою визначення їхніх характерних ознак, їхньої внутрішньої структури, їхньої природної чи соціальної поведінки наповнює загальну категоріальну базу. І вже на основі цієї бази загальних категорій дослідник аналізує і виводить конкретно-наукові поняття, які й характеризують досліджувані об'єкти (предмети). Зокрема, слушним є твердження про те, що без таких філософських категорій, як частина і ціле, необхідне і випадкове, реаль-

не і можливе, причина і наслідок тощо важко уявити конкретно-наукові дослідження. Іншими словами, без використання відповідної категоріальної структури неможливо розкрити сутнісні характеристики досліджуваного об'єкта, а опрацювання категоріальних структур, які можуть забезпечити осмислення досліджуваного об'єкта, суттєво залежить від його філософського пізнання [18, с. 154; 19, с. 41].

Важливо зазначити, що на рівні основних категорій загальнофілософської методології важливим також є використання її загальних засад і принципів у процесі наукового дослідження. Серед загальних засад і принципів загальнофілософської методології, насамперед можна виокремити: принцип діалектичного розвитку; принцип об'єктивності; принцип всебічності дослідження; принцип системності; принцип єдності теорії і практики; принцип єдності історичного та логічного; принцип детермінізму; принцип достовірності [20, с. 96-99].

Не зайвим буде зазначити, що в царині теорії та філософії права висловлена позиція, що із філософської методології у правових дослідженнях більш вітребуваними є саме підходи, ніж методи, зокрема: діалектичний підхід, герменевтичний підхід тощо [21, с.25]. Поряд з цим, у науці розрізняють поняття, які є складовими методології наукового пізнання (дослідження), зокрема: «парадигма», «принцип», «підхід», «метод» (при цьому, підхід - вищий рівень методології, аніж метод; парадигма та принцип - вищі рівні методології, аніж підхід) [15, с.11-12]. У свою чергу, західна і, зокрема, європейська правові доктрини наукової методології правових досліджень ґрунтуються саме на підходах методології наукового пізнання, зокрема: причиновому; функціональному; структурному; герменевтичному; аксіологічному, діалектичному [28]. Зі своєї точки зору ми поділяємо наукову позицію М.С. Кельмана, що наукові методи є, так би мовити, «цеглинками», «інструментами» методологічних підходів, а, у свою чергу, у когнітивному аспекті основними елементами методу є знання, принципи, правила, прийоми, способи та засоби [14, с.68]. Саме такі інструменти методологічних підходів

застосовуються в процесі наукових досліджень проблем кримінології, зокрема, щодо запобігання (протидії) кримінальним правопорушенням щодо учасників кримінальних проваджень.

Варто наголосити, що всі зазначені вище категорії методології пізнання, які застосовуються у процесі здійснення наукових пошуків в сфері юридичної науки і, зокрема, у царині кримінології в дослідженнях кримінологічних проблем протидії злочинності щодо учасників кримінальних проваджень, стосуються так званої класичної методології пізнання, яка заснована на наукових позиціях про наявність вічних й універсальних законів природи та про можливість повного і чіткого відтворення у свідомості людини об'єктивних закономірностей існування зовнішнього світу [19, с.41]. Однак, на сьогодні у філософській науці, що, безумовно, впливає як на дослідження проблем юридичної науки в цілому, так і окремих наукових проблем кримінології, зокрема (напр., на дослідження кримінологічних проблем запобігання і протидії злочинності щодо учасників кримінальних проваджень), має місце так звана «криза методології пізнання», яка «має комплексну природу, а коріння цієї кризи слід шукати в консервативності класичної методології та в загальноупередженому ставленні до неklasичних методів пізнання» [22, с.27]. Таке консервативне і загальноупереджене ставлення представників класичної методології до всіх інших - неklasичних методів пізнання не тільки розширило кількість учених-прихильників так званої неklasичної методології, але й призвело до виникнення своєрідного «зсуву» в методології, який породив явище крайнього методологічного анархізму з упередженим ставленням до методології як до «кайданів» науки, як до надуманого міфу. Цілком можливо, що встановлені жорсткі методологічні рамки, на перший погляд можуть бути певною перешкодою для розвитку науки в XXI столітті. Однак, певною мірою слушною є наукова позиція про те, що методологічну «дорогу, строго спрямовану до знань, дорогу, чітко обставлену правилами руху, не можна вважати міфом» [23, с.303]. Більше того, вважаємо, що цілком обґрунто-

вано відомий вітчизняний теоретик права П.М. Рабінович нарівні з класичною методологією пізнання сучасні методологічні концепції дослідження проблем правової науки, котрі визначаються деякими вченими як: некласичні, посткласичні чи постнекласичні [24, с.61; 25, с. 69], визначає їх як «неокласичні» [26, с. 37-38]. Цим вчений певною мірою окреслює шляхи вирішення зазначеної «кризи методології пізнання».

Стосовно ж методології наукових пошуків у сфері юридичної науки і, зокрема, у царині кримінального права та кримінології вважаємо за необхідне наголосити на наступному. Досліджуючи методологію науки кримінального права та прикладних до кримінального права наук, зокрема, кримінології, вітчизняний учений у галузі кримінального права В.К. Грищук також висловлює наукову позицію, що давно назріла нагальна потреба в істотному переосмисленні методологічних підходів наукового дослідження, зокрема, проблем у галузі кримінального права і кримінології, через вироблення гармонійного поєднання позитивістського та юснатуралістичного, природного підходів до розуміння права [27, с.90]. Зокрема, В.К. Грищук наголошує на необхідності визнання дуальної природи права: природного права та позитивного права як двох вимірів єдиного соціального феномена [28, с.515], що, безсумнівно, позитивно вплине на вдосконалення методологічних підходів до правових та прикладних досліджень.

Тому вважаємо, що в царині методології неможливо закріпити і не має жодного сенсу закріплювати будь-яку універсальну наукову концепцію методології пізнання, так само, як і жодна наукова концепція методології пізнання не може претендувати на ідеальність своєї методологічної парадигми. Приклад ідеальної методологічної парадигми у формі методології діалектичного (а насправді – ніякого діалектичного, а «войовничого» [29, с.218]) матеріалізму, юридична наука у відповідний період історії вже пережила, що породило низку негативних наслідків.

Висновки

Таким чином, можемо констатувати, що сучасна методологія досліджень у правовій науці, у т.ч. і в кримінологічній, зокрема, у сфері запобігання та протидії злочинності щодо учасників кримінального провадження реалізується у площині дискурсивного напряму загальної теорії систем (системного підходу) на основі загальнонаукових принципів законності та гуманізму, об'єктивності, комплексності, конструктивності, детермінізму та юридичної специфічності, а також загальних засад і принципів загальнофілософської методології: принципу діалектичного розвитку; принципу об'єктивності; принципу всебічності дослідження; принципу системності; принципу єдності теорії і практики; принципу єдності історичного та логічного; принципу детермінізму; принципу достовірності. При цьому, панівною в проведенні наукових досліджень у сфері права є наукова концепція багаторівневої методології наукового дослідження. Методологія сучасної юриспруденції полягає в єдності загальних взаємопов'язаних категорій: доктринально-ідеологічної, стратегічної та інструментальної, в структурі яких конкретизуються складові методології пізнання в процесі проведення наукового дослідження, у т.ч. проблем правової науки, зокрема, кримінального права і кримінології. Методологія наукового дослідження проблем кримінології, зокрема, проблеми запобігання та протидії злочинності щодо учасників кримінального провадження, діє не лише вертикально (зокрема, наукове пізнання охоплює: загальнофілософський (фундаментальний) рівень, загальнонауковий рівень та конкретнонауковий (спеціальнонауковий) рівень, спеціальноюридичний тощо), але й горизонтально (зокрема, через теоретичні та практичні (емпіричні) методи (методологічні інструменти) наукового пізнання відповідного вертикального рівня (загальнонаукового, конкретнонаукового (спеціальнонаукового), спеціальноюридичного), тобто відбувається багаторівнева взаємодія багатьох методологічних складових (методів, засобів, способів), які дають можливість з'ясувати сутність механізму протидії злочинності, зокрема, сфері охорони прав та законних інтересів учасників кримінальних проваджень.

Література

1. Рабінович П. М. Практика Страсбурзького суду: філософсько-правові та гносеологічні виміри. Практика Європейського суду з прав людини: загальнотеоретичні дослідження: Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України. Серія І. Дослідження та реферати. Вип. 21. / редкол.: П. М. Рабінович (голов, ред.) та ін. Львів: Край, 2009. С. 22-23.
2. Даньшин И.Н. Общетеоретические проблемы криминологии: [монография] / И.Н. Даньшин. – Х.: Прапор, 2005. – С. 26–49.
3. Закалюк А.П. Курс сучасної української криминології: у 3 кн. / А.П. Закалюк – К.: Видавничий дім Ін Юре, 2007. – Кн. 1. – С. 89–121.
4. Зелинский А.Ф. Методики криминологических исследований: [учеб. пособие] / А.Ф. Зелинский. – К.: УМК ВО, 1992.
5. Гуторова Н. О., Панов М. І. Методологічні засади дослідження проблем Особливої частини кримінального права. Проблеми законності. Вип. 100. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2009. С. 291
6. Керимов Д. А. Методология права. Предмет, функции, проблемы философии права. Москва : Аванта+, 2001. С. 45.
7. Палюх Л.М. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. С.6.
8. Хилюк С. В. Развитие науки криминального права Украины после восстановления її державної незалежності (питання Особливої частини): автореф. дис.... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право». Львів, 2008. С. 5;
9. Рябенко М. В. Кримінально-правова охорона професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право». Київ, 2016. С. 7;
10. Бедрій М. М. Методологічне наповнення історико-правового дослідження копних судів і копного судочинства в Україні. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2013. № 1. С. 10.
11. Хилюк С. В. Методологія дисертаційних досліджень з питань Особливої частини кримінального права України. Кримінальне право України. 2005. №5. С.43-54
12. Дамірлі М. Методологія порівняльного правознавства : основні елементи і проблеми. Право України. 2014. № 4.- С. 184-185.
13. Актуальні проблеми кримінального права: навч. посібник / В. М. Попович, П. А. Трачук, А. В. Андрушко, С. В. Логін. Київ : Юрінком Інтер, 2009. С. 44-45.
14. Кельман М. С. Юридична наука : проблеми методології. Тернопіль : Тернограф, 2011. С. 61-62.
15. Фальковський А. О. Аксиологічний підхід в методології сучасної юриспруденції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.12 «Філософія права». Одеса, 2011. С. 10.
16. Лекторский В.А. Методологический анализ науки (типы и уровни) / В.А. Лекторский, В.С. Швырев // Философия, методология, наука / [отв. ред. В.А. Лекторский.] – М.: Наука, 1972. – С. 36;
17. Юдин Э.Г. Системный подход и принцип деятельности / Э. Г. Юдин. – М.: Наука, 1978. – С. 40–44.
18. Бойко А.М. Методологія пізнання економічної злочинності / А.М. Бойко // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2008. – Випуск 47. – С.154.;
19. Бойко А.М. Теорія детермінації економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки. Дис....докт. юр.наук. Львів,2009. С.41.
20. Бермус А.Г. Введение в гуманитарную методологию: [научн. монография] / А.Г. Бермус. – М.: Канон+; РООИ Реабилитация, 2007. – С. 96–99.
21. Луць Л. Сучасна українська правова наука: деякі проблеми та перспективи. Історико- правовий часопис. 2016. № 2(8). С. 25.
22. Зуєв В.М. Класична і неklasична методологія в реаліях сучасного філософського дискурсу. ВІСНИК НТУУ “КПІ”. Філосо-

фія. Психологія. Педагогіка. Випуск 1'2013. С.27.

23. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки / Ж. Рюс. - К. : Основи, 1998. - С. 303 (669 с.)

24. Максимов С. Класична і неklasична моделі осмислення правової реальності. Право України. 2014. № 1. С. 61;

25. Варламова Н. Методологія юридичної науки: спокуса постмдерном. Право України. 2014. №1. С. 69.

26. Рабінович П.М. Методологія вітчизняного загальнотеоретичного праводержавознавства: деякі сучасні тенденції. Право України. 2014. №1. С.37-38.

27. Грищук В. К. Зловживання кримінальним правом : загальні підходи до постановки проблеми. Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України в умовах глобалізації: матеріали між нар. наук.-практ. конф., 12-13 жовт. 2017 р. / редкол. : В. Я. Тацій (голов, ред.), В. І. Борисов (заст. голов, ред.) та ін. Харків : Право, 2017. С. 90.

28. Грищук В.К. Философско-правовая парадигма ответственности человека: монография. Львов; Люблин, 2015. С. 515.

29. Шевчук Р. Ще раз про діалектичний метод у правознавстві. Підприємництво, господарство і право, №11/2016. С.218. (С. 216-218)

30. Methodologies of Legal Research. Which Kind of Method for What Kind of Discipline?/ Edited by Mark Van Hoecke. Oxford and Portland, Oregon : European Academy of Legal Theory Series: Vol. 9, 2011. P. vi.

SUMMARY

In the article, in the context of the study of certain criminological problems of preventing the commission of criminal offenses against participants in criminal proceedings, an attempt is made to investigate both the essence of the methodology of science as a whole, and certain problems of modern research methodology, in particular, in the field of criminal law and criminological science, based on classical approaches in methodology. It was noted that the discovery of a number of methodological problems (including in the field of criminological science) became a catalyst for the emergence of a large number of theoretical studies, in particular, related to new, sometimes revolutionary, conceptual approaches to both the methodology of scientific knowledge in general and to individual doctrines, primarily in the fields of criminal law and criminal procedure, as well as in applied fields, in particular, sociology, statistics, psychology. Criminological science uses the methodological basis of these fields to study crime problems, in particular, in the field of socially dangerous encroachments on the rights, freedoms, and legitimate interests of participants in criminal proceedings.

It was established that the modern research methodology in legal science, including and in the criminological field - in the field of crime prevention and countermeasures in relation to participants in criminal proceedings, it is implemented in the plane of the discursive direction of the general theory of systems (system approach) based on general scientific principles, as well as the principles of general philosophical methodology. The methodology of the scientific study of the problems of criminology, in particular, the problem of preventing and countering crime in relation to the participants in criminal proceedings, operates not only vertically (in particular, scientific knowledge covers: general-philosophical (fundamental) level, general scientific level and specific scientific (special scientific) level, special legal, etc.), but also horizontally (in particular, through theoretical and practical (empirical) methods (methodological tools) of scientific knowledge of the corresponding vertical level (general scientific, specific scientific (special scientific), special legal)

Key words: methodology, methodology for researching problems of criminology, participants in criminal proceedings, methodology for researching countermeasures against criminal offenses in relation to participants in criminal proceedings.